

A-14237

Duplum

RÕÕMSAD IKKA OLEME

S I S U K O R D :

Peavanem S. Pruuden: Ikka rõõmsalt, ei kunagi noruspäi!

Kol.-ltn. P. Asmus: Tervituseks

L. Samkov: Tervituseks

G. Reial: Tartumaa Kodutütarde Ringkond viie aastane

L. Rand: Tartumaa Kodutütarde 5. aastapäeval

L. Rand: Kodutütarde Tartumaa Ringkonna arengust ja tegevusest

— Kilde õppepäevadest rühmajuhtidele ja nende abidele

— Matk — tükike kodumaad

Ärna: Jälle me keedame

Hilja: Meie Hele-Mall

Helga: Pesupesemiskoondus

Maimo: Karneval kodutütarde peres

— Häire!

Linda: Kuidas täitsin oma jõulutootuse

161365

A-14937 u

Duplum

TARTUMAA KODUTÜTRED

1932—1937

33638

2

Ikka rõõmsalt, ei kunagi noruspäi!

Tervituseks Tartumaa kodutütardele

Unv...
Tartuensi...
1937:09

Kodutütred on võtnud omaks need kaunid põhimõtted ja külblad tööks- pidamised, mis aastasadade ja tuhan- dete vältel on tõestanud oma kandvat

tima nende järgi igat oma sammu ja seda mitte üksi pidu- ja pühapäevil, vaid alati, kõigis argipäeva toiminguis. Selleks on need põlised külblad tööks- pidamised võetud ka kodutütarde käs- kudeks.

Salme Pruuden,
Kodutütarde Peavanem

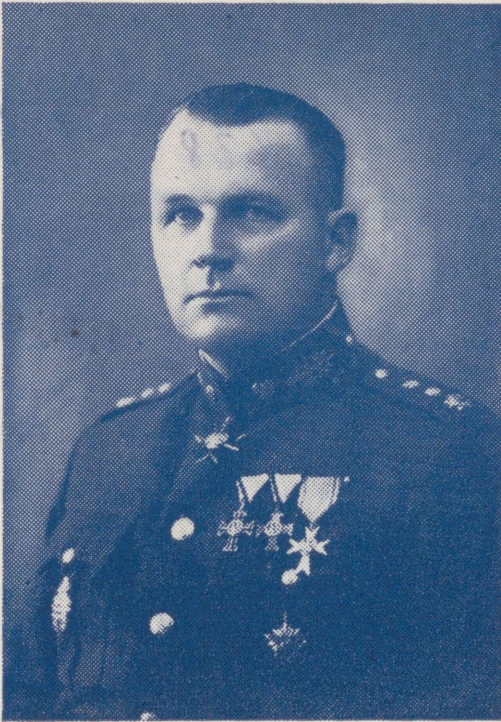
Olgu siinkohal tuletatud meelde neid põhimõtteid, mis käsevad olla sü- damlik ja elurõõmus, alati lahke ja abi- valmis, keelates kaebamise ja hädalda- mise. Kes meist jällegi ei teaks, kui- das muutuvad meie kannatused seda raskemaks, mida enam meie hädalda- me ja kuidas muutub väljakannatama- tuks inimene, kes alalõpmata väriseb, ikka ja alati millegi üle nuriseb. Selle vastu on lahke ja sõbralik inimene kõikjal armastatud ja hääl meelel nä- tud. Mitte asjata ei ütle kuulus kirja- nik — filosoof Maurice Maeterlinck: „Tuleb olla õnnelik, et teha õnnelikuks; ja tuleb teha teisi õnnelikuks, et jääda ise õnnelikuks.“

jõudu, juhtides rahvaid nende tõusu ja edu teel. Kes meist küll kahtleks au- suse, ustavuse, isamaarmastuse ja ligi- mese aitamise püsivas väärtuses nii isiklikus kui ühiskondlikus elus. Sa- muti on lugu kõigi teiste põhimõtetega, millised kajastuvad kodutütarde töotu- ses ja käskudes. Kuid ainult nende tead- misest on vähe. Vaja on õppida juh-

Kodutütred, õppigem enese üle va- litsema, säilitagem alati hää tuju ja rõõmus meeleolu, selliselt ületame kõige kergemini kõik raskused, selliselt kind- lustame kõige paremini oma isikliku õnne ja ainult selliselt suudame e l a d a, l u u a ja t ö ö t a d a i s a m a a a u k s. Eesti ei vaja hädaldajaid ja virisejaid, vaid inimesi, kes pea püsti julgevad astuda vastu raskustele ja neid võita. Seepärast, kodutütred, edasi rõõmsal meelel, ei kunagi noruspäi!

Tartus, 16. juunil 1937. a.

Salme P r u u d e n,
Kodutütarde peavanem

Kol.-lt. P. Asmus,
Tartumaa Maleva päalik

Tervitan ja õnnitlen kodutütred 5. tähispäeva puhul ja soovin palju õnne ja edu järgnevateks tööaastateks.

Kasvagem ja sirgugem tuleviku tungla kandjateks meie ilusal kodumaal.

Juunis 1937.

P. A s m u s, kol.-lt.
Tartumaa Maleva päalik

L. Samkov,
NKK Tartumaa Ringkonna esinaine

Kallid kodutütred, vaba rahva lapsed, sammuge ikka rõõmsal meelel tulevikurada, nagu nõuavad teie põhimõtted. Kasvage vabal kodumaal tuleviku aatelisteks eesti naisteks. Pariimaid tervitusi teile teie 5-ndal hällipäeval.

Juunis 1937.

L. S a m k o v,
Tartumaa ringkonna
esinaine

Kodutütarde Tartumaa Ringkond viie aastane

Tartumaa kodutütred võivad vadata tagasi viieaastasele tegevusele. Viis aastat pole pikk aeg organisatsiooni elus. Aga aega ei mõodeta ainult aastatega, vaid töö ning tegudega. Ja neid on Tartumaa kodutütardel palju. Viie aastaga tõusta ligi kahetuhandeliikmeliseks pereks. Juba see üksinda kõneleb enda eest. Veel enam aga innukas töö

ja tulemusrikas tegevus. Kulub ju esimestel aastatel väga palju jõudu organiseerimiseks. See kõik näitab, et organisatsiooni alused on elulised ja tema sihid ning töölaad tütarlaste vajadustele vastavad. Ühtlasi aga ka seda, et organisatsiooni juhtimine on õnnelikes kätes.

Töötades salkades ja rühmades, harjuvad kodutütred kõige paremini arvestama ning aitama üksteist. Õpivad kannatlikkust ja harjutavad elujulgust. Ühtlasi õpivad nad vaba aega hästi ja kasulikult mööda saatma. Õpivad aga ka väga palju elus vajalikku. Ning õpivad maitsma töörõõmu, seda ülimat kõigist rõõmudest. Nii on kodutütarlus tõsiseks elu eelkooliks tütarlastele ja täidab suuri ülesandeid tulevaste naiskodanike isikliku, eriti aga ühiskondliku ning rahvusliku kasvatusel alal. Kõigi nende ülesannete taotlemiseks on Tartumaa kodutütred lühikese tegevuse aja kestel palju suutnud teha.

Töötades küll lahus, on Tartumaa kodutütred ja noorkotkad seotud ühiste sihtidega ning kuuluvusega ühisesse Tartumaa kodukaitse peresse. Aga ka ligema koostööga ühiste ettevõtete puhul. Veel enam: kodutütred pole miljalgi keeldunud oma perenaiselikust abist noorkotkaste üritustele. Selle eest neile meie südamlikum aitäh!

Kui Tartumaa kodutütarde ringkond liikmete arvult ja töö intensiivsusest on tõusnud esikohale teiste hulgas, siis kõigepealt tänu agaratele juhtidele.

G. Reial,
Tartumaa N/K Maleva abivanem

Tervitades sõsarorganisatsiooni teema viie-aastaseks saamise puhul, soovivad Tartumaa noorkotkad koos juhtidega kodutütardele ja nende juhtidele tulevaseks tegevuseks õnne, jõudu, edu.

G. Reial,
Tartumaa N/K Maleva abivanem

Tartumaa kodutütarde 5. aastapäeval

Viis on aastaid elatud,
ilomäela viibitud,
ilokarikad käessa,
kurbusorus kurvastatud,
murepeekerid peossa.
K koos nii käidud tüki teeda,
paljugi tarkust õpitud,
pahagi palju minetatud,
rõõmusta meelta kasvatatud,
sitkust töösse painutatud.
Sellep' teile, kodutütred,
kuldseräti kandidjad,
kes te Peipsist Võrtsuni,
voortest Pühajärvemaani
ühinenud aateks suureks
Virukotka märgi ümber,
sellep' teile, vanemad,
tugev Kodukaitse pere,

L. Rand,
ringkonnavanem

sellep' teile, velled Kotkad,
ja kõik teised avitajad,
armusalve puistajad,
rahvalaulu armastaja,
väike lindu männikusta,
tahab vähe tõsta häälda,
suvisesel hurmusviivul,
länud aegade mälestusel,
võtab kirstust keelekõlksud,
südamesta sõnade sõlmed,
üheks palmib tänuks suureks,
üheks seob tervituseks,

lubaduseks ainsaks aga:
tahame rõõmsalt areneda,
kaunist kodukollet luua,
laululaeka sulgedessa,
rõõmu kuldsesse rōkatusse,
poetada elud tekku —
et võiks jääda Eesti Riik.

Elvas, juunikuus 1937.

Liidia R a n d,
Tartumaa ringkonna-
vanem

Meie isalikke sõpru

Kaptin R. Sütt,

KL Tartumaa Maleva vanem-
instruktor

K. Pahk,

KL Tartumaa Maleva sekretär

Kodutütarde Tartumaa ringkonna arengust ja tegevusest

Viie aasta eest, s. o. 1932. a. kevadel, organiseerusid Tartumaal esimesed rühmad. Nad töötasid alul täiesti omapead.

Sama aasta sügisel astub ametisse ka ringkonnavanem. 8. jaanuaril 1933. a. peeti Tartus esimene rühmavanemate õppepäev. Lektoritena esinesid üleriiklik nõuandja, praegune Kodutütarde Peavanem, S. Pruuden ja mngstr. K. Liping.

Kevadpühade vaheajal 1934. a.

toimusid Elvas õppepäevad rühmavanematele. Õppepäevade kavast seisis: esmasabi, sõlmede sidumised, tegevusraamat, rühmavanema teatmik, näitlikud salga- ja rühmakoondused.

Siit peale astub ka ametisse ringkonna juhatus omas terves koosseisus, ringkonnavanem allakirjutanu, abi Hilda Sepp ja sekretär Tooni Soopan.

Rühmade külastamisel ja tegevusraamatute servimisel on ilmnenud, et

sisuline töö on hoogne, leidlikkust ja julget hakkamist palju. Salgastusteen on tunnustamist ja läbiviimist leidnud, rühma asjaajamine peaaegu lõplikult korda seatud.

Mainida võib suurüritusist järgmisi. 1935. aasta juunikuul, ühenduses Tartumaa Kaitseliidu pidustustega Vapramäel, toimus ka esimene üleringkondlik kodutütarde kokkutulek Elva suvepäevadele. Nendel suvepäevadel püüti anda juhatusi ja õpetusi suvisteks ettevõteteks. Nendest suvepäevadest

Ringkonna juhatus.

Vasakult paremale: ringk. v. abi H. Sepp, ringk. vanem L. Rand, sekretär T. Soopan

juhtide ettevalmistamine laagri korraldamiseks.

14. märtsil 1937. a. toimus Tartumaa Kodukaitse päevaga ühenduses ka õppepäev kodutütarde rühmanematele Tartus. Kokku oli tulnud 96 rühmanemat. Sel päeval arutati asjaajamist ja suviseid ettevõtteid.

Rühmanemate väljaõppe kõrval on püütud ka kodutütred endid kogu

Suvepäevadel 1935. a.

võttis osa 38 rühmast 205 kodutütart ja 35 rühmanemat.

1936. a. juulikuul toimusid Elvas õppepäevad rühmanematele. Kokku oli tulnud 56 vanemat. Nende päevade kavast oli ette nähtud suvine ja talvine tegevus rühmades ja tegelik

Võobste kodutütred kartulikoormisvõistlusel

Õppepäevadel 1936. a.

ringkonnas mitmel viisil rakendada. Nii toimusid 1936. a. kevadel IV järgu kodutütarde vahel võistlused kolmel alal: kodutütre seaduste tundmine, enesemõõdete tundmine ja kartulikoormimine. 50 võistlusõiguslikust rühmast võistles 46. Esikohale tuli Kammeri rühm. 1937. a. talvel toimus ringkonna asjade loterii. Võidud — käsitööd valmistati kodutütarde poolt. Kaunid pad-

Vahekohus Võõbste kodutütarde kartulikooremisvõistluse tagajärge määramas

jad, linad, sallid ja muud esemed valmisid kogu rühma osavõtul.

K. a. kevadkuudel korraldas ringkonna juhatus suuremates keskustes õppepäevi rühmajuhtidele ja nende abidele. Õppepäevade kavast seisis tegevusraamat koonduskirjeldamisega, laagri tarkuste jagamine ja ettevalmistusi üldlaagriks.

Kõikidest Kodutütarde üleriiklikkudest ettevõtetest on püütud osa

Mõisavälja kodutütred tundmata sõdurite haua korraldamas

võtta. Käesoleval suvel sõidab 15-liikmeline pere Võsule Riigivanemale vaipa õmblema. Ktr. üleriiklikust kodukaunistamisvõistlusest võtab osa 11 kodutütart ja 4 rühma. 1935. a. Peavanema poolt korraldatud üldlipu kavandite võistlusel esimesele kohale tuli Tartumaa kodutütar Helga Nigol ja teisele kohale Erna Antik. Helga Nigoli kavandi järgi valmistati Kodutütarde üldlipp.

Ringkonna tööd on aidanud suuresti

endendada instruktorid, keda saadetakse välja Peavanema poolt keskjuhatuselt. Alul viibisid instruktorid ainult ajutiselt Tartumaal. 1936. a. sügisest peale pannakse Tartumaale tööle alaline instruktor Kaja Tammemägi.

Kodutütred on praegu Tartumaal 1755 ja vanemaid 135. Vanematest on mitteõpetajaid 24.

Kaitseliidu ja Naiskodukaitse, eriti Maleva Pääliku P. Asmuse ja Ring-

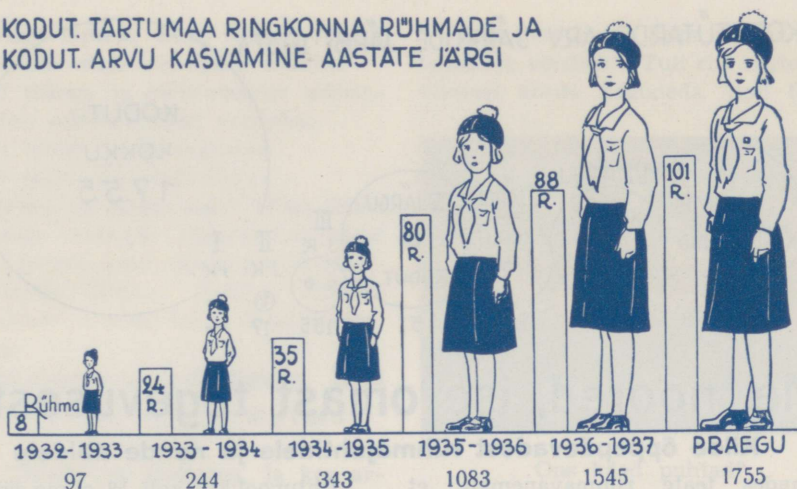
Puhja kodutütred mälestussamba ümbrust korraldamas

Konna Esinaine L. Samkovi, südamlilik soe suhtumine Kodutütarde töösse, Peavanema S. Pruudeni ja eeskujuliku vennasorg-i Tartumaa Noorte Kotkaste Maleva, esijoones nmgstr. K. Lipingu lähedus, lastevanemate heakskiitev poolehoid, kohapealsete koolijuhatajate ja kirikuõpetajate abivalmisolek, kodutütarde ja rühmanemate tõsine suhtumine töösse — on olnud põhjuseks — kui Tartumaa ringkond võib oma 5. aastapäeval enam-vähem

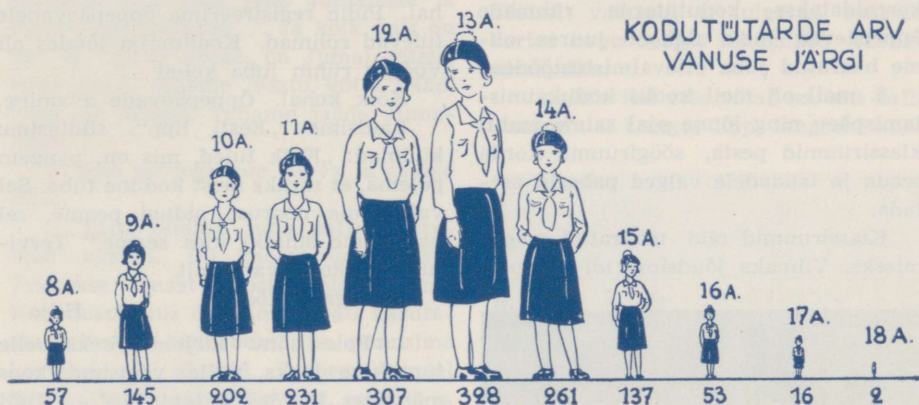

Avinurme kodutütred — esimesed töötuseandjad Tartumaal

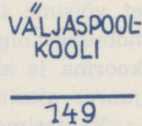
KODUT. TARTUMAA RINGKONNA RÜHMADE JA
KODUT. ARVU KASVAMINE AASTATE JÄRGI

KODUTÜTARDE ARV
VANUSE JÄRGI

TARTUMAA KODUTÜTARDE
ARV KOOLITÜÜBI JÄRGI

rahuldustundega tagasi vaadata möödunud ajas tehtud tööle.

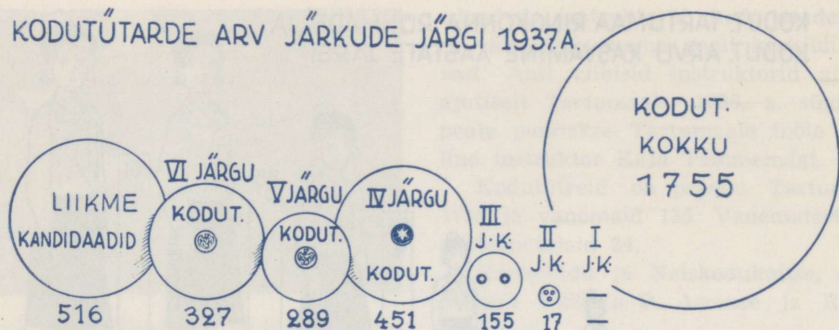
Selline on üldjoontes Kodutütarde tegevus ja areng Tartumaal.

Midagi on tehtud — kuid teha

tuleb veel väga palju — et täituda võiks osagi neist lootustist, mida Kodutütarde organisatsioonile pannakse.

L. Rand,
ringkonnavanem.

KODUTÜTARDE ARV JÄRKUDE JÄRGI 1937A.

Me, noored, ise omast tegevusest*)

Kilde õppepäevadest rühmajuhitidele ja nende abidele

Saades teate rühmavanemalt, et korraldatakse kodutütarde rühmade õppepäevad meie algkooli juures, olime haaratud juba ettevalmistustöödest.

5. mail oli meil koolis kodukaunistamispäev ning lõuna ajal saime mahti klassiruumid pesta, söögiruumi korda seada ja laudadele valged paberid asetada.

Klassiruumid olid määratud magamiseks. Viimaks jõudsimeni kaugele,

Õhtupoolikul kell 18 olime jälle kohal. Pidin registreerima õppepäevade tulevad rühmad. Koolimajja jõudes oli Võõpsu rühm juba kohal...

Kõik kohal. Õppepäevade avamine. Laulsime „Eesti lipp“, süütasime küünlad: „Kõik tuled, mis on, pangem põlema, et säraks neist kodune tuba. Sel valgel me nooruse pidugi peame, sel valgel me sihidki üles seame.“ Tervitusi ringkonnavanemalt.

Ja algaski töö...

Hilja

... Pole sõnu kirjeldamiseks selle tunnikese jaoks, mille veetsime koos mängides, lauldes ja tantsides! — Kuid kõik kaob kiirelt. Pidime minema õhtusöögile, et siis uuesti tulla selle päeva ilusama osa juurde — lõkkele.

See polnud küll lõke sõna otseses mõttes, vaid me püüdsime viimast arendada küünalde abil. Ja nii ei tõusnud leeki, ei lennanud sädemeid taeva poole; selle asemel vilkusid vaikselt küünlakeeled.

Küünal süttis küünla järele... Koos küünaldega süütas ringkonnavanem igauhe hinges ilusamad soovid.

Küünlaleegid hõljusid vaikselt ja „lõkke“ ümber istujate varjud ronisid kohmakalt seinal, sulades kokku ja siis jälle eemaldudes. Oli tunne kui istuksime vanas talutares.

Ent kui kõlas laul tüdrukute huultelt — tundus Vanemuise kandle kaasmängu...

Järgnes lõkkekõne kahest vallatust

Traadist punume korvikesi ja aluseid

et võisime ühest lähedalolevast talust hobusega õlgi tooma minna. Ise tegime koorma ja siis algas sõit tagasi. Kooli juures ajasime õled kuuri.

Vaatasime veel järgi, kas ruumid on ka kõik korras, kas registreerimislehed valmis — ning võisimegi koju minna.

*) Väljavõtted tegevusraamatutest — kirjaviisi muutmata.

ja laisast lapsest, keda öökulli õpetus abistajaiks majavaimudeks muutis.

Oli mängu ja mõistatamise mõistatusi, tuli seletada mõni vanasõna.

Oli tantse ja oli lugemisi.

Oli palju, nii palju ilusat...

„Helde isa taeva sees“ kõlas õhtupalvusena seisvate kodutütarde suust — ringkonnavanem aga kustutas küünla küünla järele. Kustus viimane küünaldest — kõlas laulu viimane sõna. Vaikus...

Elektrinupp tõi uue valguse. Kuid vaikus jäi.

M a i m o

...Jumal on armastus, ja kes armastusse usub, see jääb Jumalasse ja Jumal jääb temasse... Ja kõik, mis on häa ja ilus ja kõrge, on Jumal. Meie, kodutütred, tahame vastu võtta hääd, ilusat ja kõrget. Tahame jääda Jumalasse...

Avame palvega uue päeva ja asume tööle.

...Täna ollakse juba palju suuremad sõbrad. Õo kaotas vaheseinad. Tuntakse ennast täiesti ühise perena. Koondusel, kus õppisime traati kasutama mitmeks otstarbeks, ja punusime korvikesi ja aluseid, ilmnis üksmeel täiel määral. Aidati üksteist, seletati ja näidati. Tunti rõõmu tööst ja mängust. Lõpetati koondus sõprusringis: „Jääme sõsaraiks üksteisele.“

Pärast lõunat oodati loengut laagrist. Koguneti õuele ja istuti päikese paistele maha murule. Igaüks otsis mugava asendi. Kuulati, kogu olemus laagrielus, laagri tarkusi. Huuled venisid pikaks tüdrukul — korrapidaja vahetus. See tükkis nii mõnelgi meelest minema.

Veel tund laulu, kaks mängu, võimlemist ja võistlust. Tuli siis rietuda, et viimast korda koguneda lipu ümber.

Ons käed puhtad?

Tõsiselt vaikselt, ei julgetud rääkida, kartes nagu seega lühendada viimast silmapilku.

...„Mis iial ette võtad sa, mu kallis isamaa“... Langes lipp, langesid käed.

Vahel ka laagris

Vaikselt mindi oma seljakottide manu — ja 10 minutit hiljem haigutav tühjus kajas läbi ruumide.

Maanteel aga hõljusid „kullerkupud“, kollase-tuti-kandjad.

Kadi

Matk — tükike kodumaad

Osake pikast matkast

Kalender seinal näitab 13. augusti-kuu päeva. Täna peale lõunat alustame oma ammuigatsetud matka. Koguneme kella neljaks oma rühmajuhi Helga poole. Oleme varustatud seljakottide ja keppidega. Kui kõik on

koos — jätame jumalaga ja asume teele, suurele matkale: Elva, Rõngu, Pika-silla, Tõrva, Helme, Jõgeveste, Hummulu, Valga, Puka, Otepää, Pangodi. Ega enne nädalat koju saa. Hoolimata 13. päevanumbri loodame kõige paremat.

Matkama, matkama — ja siis laagrisse!

...Sel ööl uinume kottidel, ei tea, kus viibime järgmisel ööl...

Lai looklev maantee. Põldudest ja metsadest läbi ikka Pikasilla poole, Tõrvale lähemale.

Eha

...Tulevad kaks marjanaist. Sobitame Leidaga nendega tutvust. Ühe naise võtab see oma hoolde, kuna jutlen ise teisega. On päris jutukas vananimene. Informeerib meid ümbruskonnast, nimetades ka talude nimesid. Läheb teine ise mustikale. Hakkab siis seletama ussidest, mida säääl metsades rohkesti leiduvat. Ka teda on kord uss

Mis säääl kaugel näikse?

hammustanud pastlasse. „Oli nigu üits naksavus, muud es saa aru kedagi!“ seletab jutukas marjanaine. Annab siis mullegi õpetust, et ei maksa kunagi hakata ussi eest põgenema, kui see sind juba kord näinud. Rahulik paigalseimine aitavat kõige enam. Siis lahku-me, sest tema tee viib metsa. Soovib veel meile kõigile hääd matka kordaminekut, siis kaob kärmesti suurte kuuskede ja mändide vahele.

Vähe maad käinud, märkame eneste selja taga skauti. Sammud jäävad instinktiivselt aeglasemaks. Kus sa siis saadki kiiremini käia, kui su siht

Alati rõõmsad

on selja taga! Nad mööduvad. Loeme nende varrukailt: Pärnu. Hakkame siis ka ise kiiremini käima, sest tahame jõuda lõunaks Pikasillale. Vaatame vahepeal Purtsi veskit — ja siis olemegi Pikasillal. Väike-Emajõe kaldal risti lamab kummulipööratud paat, sellest vähe eemal harunevad madalad paju-põõsad reas. Jääme sinna peatuma. Sulistame jalgadega vähe külmas vees. Supelda ei taha keegi, on selleks liiga tuuline. Sirutame end siis murule, tõstame jalad paadile, et nad puhkaksid ja üks meist hakkab lugema „Bibi suurt reisi“...

Ongi Tõrva. Läheme lähedalolevasse tallu.

Talus teatab teenija — proua olevat põllul. Sinna jõudnud, leian prillides, vihmavarjuga, mis kaitseb loojeneva päikese „põletavate“ kiirte eest, jalutamata saksa proua. Kahtlen, kas saan

meiesugustele „hulgustele“ vajalikku. Kuid esitanud oma palve, lubatakse meid ööbida värskes „nisupõhus“.

Õhtul uinume.

Helga

Helmes

Hommikul ärrganud, virgutab meid teadmine, et varsti saame suplemea. See ju esimene kord matkal. Jätame silmadki pesemata. Oma seljakotid jätsime öökorterisse ja sammume Helme lossi varemete suunas, mis kolm km Tõrva linnast eemal. Oli varane. Päikeseketas oli vaevalt tõusnud taevakaarele. Oli näha, et lubab meile tänagi ilusa ilma. Sammume mööda Tõrva tänavaid. Ainult jalgade rütmis astumist kuulda. Kohalikke elanikke oli vähe tänavail liikumas, kuna nendegi silmad jäid uudishimulikult tagant järgi vahtima. Aga ega meid kauaks saa: varsti kaome jälle vaateringilt. Jõuame raudlattidest ehitatud sillale, mille all vuliseb väike jõeke üle kivide ja puukändude. Vaatame siis teda veel päri kui ka vastu voolu, et jäädvustada mälestusis ja kaduda jälle edasi. Juba hakkame linnast välja jõudma. Majad harvenevad. Juba olemegi maanteel. Jõuame teelahkmele. Paremat Helme kirik ja pahemat lossivaremed. Käänadume viimast. Kõrge mägi, mille otsas näha kividest ehitatud lossi üks külg, mis varisenud päale ühe nurga. Jõuame lähemale, leiame, et lossist on, vaatamata aastasadadele, hoidunud alles veel võrdlemisi palju. Väljastpoolt müüri on edasipääsemine järsu kallaku ja puude tihniku pärast raske, sellepärast otsustame sammuda seestpoolt müüri. Loss aga, mis väärib oma nime, on suur küll olnud. Vaadanud ja imestlenud juba küllalt esivanemate kätetööd ja vaeva, otsustasime ka maalust uurida. Jõuamegi koopa avausele, milles haigutab kohutav üksildus ja pimedus. Enne veel, kui koopasse läheme, manitses meid rühmavanem, et me mitte vallatlema ei hakkaks ja korralikult üksteise järele tuleksime, sest midu võime ka eksida siia koobas-tesse ja liiv, mis koopa laeks, võib

mõnest kohast kukkuda, ja kes võib kindel olla, et meie selle ohvriks ei lange. Rääkis meile väikese loo, kuidas keegi ema oma poega ei tahtnud sõjaväeteenistusse viia. Toonud siis poja sinna koopasse pakku ja käinud igal öösel talle toitu viimas. Korra jälle tulnud, ei leidnud ta oma poega enam: koopa lagi oli sellelt kohalt alla kukkunud ja nõudnud ohvri.

Moodustame aheliku: ees rühmavanem ning lõpus mina pooleksmurtud küünlaga. Nii sammume mööda koobast ja tema soppides. Koobas lehkab maa lõhnast ja maa meie jalge all on pakku koheda liivaga kaetud. See oli suurem koobas oma sammaste ja nende taga sopikestega. Läksime siis üht urgupidi küürus edasi. Esimesed peatuvad, selle järele ka meie. Tähelepanu äratav koopa seinä õonestatud altarisarnane kujutis, millel on leida põletatud prahi jäänuseid. Kes seda teinud ja milleks, jäi meile teadmata. Jõuame jällegi koopa avausele, kuid teisest küljest. Hingame kergendatult värsket õhku. Avaus on nagu õu, mille ümber müür liivasse kaevatud. Ja need seinad olid täis kirjutatud nimesid. Kribisime siis omagi rühma seinale. Ja samuti kui läinud, tulime tagasi. Vaatasime veel vähe ümber lossivaremete ja pildistasime esivanemate ohke- ja muredepaigal ning soovisime, et see mälestuste paik püsiks põlvest põlve edasi ja oleks ühtlasi õpetuseks järeltulevaile. Nõnda veel üks hetk tagasi minevikku ja me ruttasime edasi — mäest alla. Tõrva linna tagasi.

Leida

Hummuli

„Tüdrukud, tõuske üles, päike juba keskhommikus!“ hüüdis meie hää „kasvataja, kaitsja“ ja tookordne „kaasvõitleja“, rühmavanem. Tõusimegi ja pugusime lakast alla. Pesime silmilt uneraasukese, võtsime vähe „kehakinistust“ ja seadsime sammud Lustpuumäe, Hummuli mõisa ja Väike-Emajõe poole, ning Paju lahingu väljadele.

Hummuli mõis asub Lõuna-Eestis, mitte väga kaugel Läti piirist, Valgast

kuusteist kilomeetrit maantee sõitu. Nöörsirges reas seisavad kahelpool teed, mis viib maanteelt mõisa tsentrumi — lossi juurde, igivanad puud. Nüüdki seisavad nad veel uhketena ja suursugustena nagu siis, millal seda teed tarvitasid vaid mõisa artistokraatsed omanikud ja kuhu talunik ja moonamees võis ilmuda mütsiga käes ja alandusega silmis.

Loss ise on kolossaalne punaseist telliskivist ehtis. Juba kaugele, kui liikuda Tõrvast Valga suunas, võib näha ta kõrget ümmargust torni, eraldatuna teravalt teda ümbritsevast tumeroheliste puude foonist. Metsikud väänkasvud ümbritsevad ta aknaid ja annavad talle kummalise ning sulni välimuse. Võrratult kaunis on park, mis ümbritseb lossi. Mitte enam kultiveeritud, jätab ta veidi korratu mulje, ent

sellegipärast on ta kaunis. Kui minna üles lossi torni ja vaadata alla murule, siis võib sääl näha veel endiste lillepeenarde jälgi ja kujutisi. Maapinnal olles ei puutu nad enam silma. Otse lossi taga on lagendik, mida nähtavasti on kasustatud mänguplatsina. Lossi paremal küljel on tammepuistee, mis viib pargiga otseses ühenduses olevasse metsa. Säält edasi läheb teerada vanale rootsi kalmistule — kohale, kus peeti Vene-Rootsi lahing aastal 1701. Lossi vasakul küljel on teine puistee, milline on ühenduses teerajaga, mis viib läbi metsa alla heinamaale, mida läbib metsa alla heinamaale, mida läbib metsa Väike-Emajõgi hõbedase lookleva joonena...

Veel vestleme eestlaste raske mineviku üle — veel peatume siin ja seal vaikides, mõttes. Ja edasi viib meid tee...
Salli

Jälle me keedame

Pühapäeval, juba varakult kogunesid tüdrukud rühmavanema poole. Igaühel oma pakike või korvike näpu otsas. Sest meil oli söögiainete toomine võrdselt jaotatud. Ka pidi igäuks kaasa võtma: supitaldriku, praetaldriku, noa, kahvli ja lusika. Igäuks oli rõõmus ja elav, sest see päev pidi kujunema õige toredaks ning lõbusaks. Saab ju siin omapead keeta, küpsetada, süüa ja... See keedukoondus! See on ju meie, tütarlaste ainuke rõõm ja õnn.

„Keetmise kavasse“ võtsime nuudlipi, kotletid kartulitega ja roosamanna plaadisaiaga. Ma ei tea kas see kava õige on söökide koosseisus — nii meie soovisime ja nii meie tegime.

Rühmavanem oli kõõgis hommikul tule tegemata jätnud, kartes, et nii saab liiga palju kütta ja viimati läheb pliit lõhki. Noh meie siis kah kohe puukuuri. Leida lõhkus puid ja meie, teised, kandsime kööki. Peagi loitis ühe tikuga tehtud tuli pliidi all. Salme oli määratud meile perenaiseks, sest tal oli rohkem aimu söögitegemisest, kui kellelgi teisel meie hulgast. Tema sõna pidime kuulama. Oi, kuidas veel! Kõige-

päält käskis Salme kuremarjad keema panna. Ja nii ka tehti. Kui marjad keennud, hõõrutati läbi sõela — aga häda, mannat ei olnud. Linda, kes pidi selle tooma, polnud ilmunudki. Ei aidanud siis muud midagi kui võtsin ise tassi ja jooksin kodunt mannat tooma. Tagasi tulles leidsin igäuhe oma töö juurest. Elga tegi plaadisaiat, Leida tegi nuudlitainast, Erna lõikas sibulat. Rühmavanem vaatas pealt — ta oli oma kohuseks teinud kõike ainult maitsta „soola järgi“. Korruga hüüab Salme: „Mine klopi nüüd!“ Ehmusin, mida pidin ma kloppima. Aga kui ääretu suur kauss mulle roosamannaga sülle topiti, siis mõistsin, et teda tuleb luuaga vahule lüüa — mitte kaussi enast, vaid seda mis kausi sees. Ega see polnudki õige huud — niisamuti kaseokstest pundike vispli asemel. Nii siis läksin kloppima. Mis teised toas tegid selle aja sees, sellest pole mul aimugi. Pärast sain teada, et kõik olevat „ülivaffasti“ õnnestunud, ainult plaadisaiat üks ots ei kõlbanud süüa, oli teine vähe väga tainas. Viimaks ilmus ka Linda oma manna ja jahudega — aga liiga, jah, liiga hilja...

Varsti asusime kaetud laua ümber sööma kõigi söömis- ja joomisreeglite kohaselt.

Mida nii kaua valmistatud ja seatud — kõigest sellest ei pidanud jälgegi järele jääma. Köögis tulise veega pesukausi ümber, hävitati kõik jäljed — ning „maailm oli jälle tühi ja paljas“ nagu enne loomist.

Algas rahvaste rändamine. Ega see polnud sugugi nii lihtne, et igäüks lip-pas koju ja selge.

Ringteid rännates toodi kõrgustest alla punaseimad käbid, poeti isegi rukkikõrre taha peitu — ja näe oldi peidus ja tehti nii luuremängu. Küllap

Meie keedame.

nad igäüks ikka lõpuks kojugi jõudsid.

Nii näib olevat ilusaim tegutsemine, kaunim mäng!

Ärna

Meie Hele-Mall

Hele-Mall on meie rühma tüdrukute, suurte ja väikeste lemmik, südamelemmik. Ärge aga keegi arvake, et see on üks pisike või minu pärast suur-kodutütar kollase tutu ja kollase räti-ga. Ei! Tema on veel väga, väga väike.

Ja mis veel kõige pahem — ta ei kasva kunagi suuremaks, sest ta on ainult — nukk. Jah ainult „imiknukk“, nagu tüdrukud teda nimetavad. Tal on suurte ripsmete taga suured pruunid silmad — neid avab ja suleb ta meie soovi ko-

Meie Hele-Mall, kahjuks ainult nukk

Miks ei ole ta elus?

haselt. Jõuluvana tõi ta meile, ei tea küll kust maalt, aga meieni ta jõudis suures, valges karbis, millel oli tempel nimega Oskar Luik — Tartus. Meil suurematel on õnne. Tohime teda pea igale koondusele oma varakapist eneste keskele tuua. Peame ju temale igasuguseid esemeid valmistama.

Aga see on küll üks tore töö! Peab ütlema, et see töö on vist peaaegu toredam kui keedukoondus.

Väikesed tüdrukud Hele-Malle puutuda ei tohi. Määrivad viimati ära või murravad „kullakese käed-jalad“. See oleks veel rühma lein aga ka raharaiskamine, sest siis tuleb Hele-Mall jalamaid „pupekliinikusse“ eksportee-

— 23 sept. 1934

Pesupesemiskoondus.

Seekordne koondus on meie Saaretädi tubades ja selle naabruses. Valitseb äärmiselt suur madalrõhkkond nii pesuköögis, korteris, kui ka tavalises maailmas. Tüdrukud ilmuvad, kompsud musta pesuga kaenlas. Pidi ju igaüks tooma kodunt midagi kaasa: kes papa särki, kes mamma põlle jne. Vaalja ja Maimu ilmusid päris inglitenä — suured pasunad käes (hiljem selgus, et need kurikuulsad „pasunad“ olid vaid kompressorid).

Veel mõned käigud ärisse seebi ja sooda muretsemiseks, ning siis oli järsku kõik maailm vesine ja märg, ainult kaev hakkas kuivaks saama.

Et me praktiliste tuleviku inimesetena tahtsime seitse kärbest ühe hoobiga lüüa, siis sel ajal, kui pesuköögis ja õues sulisesid veepanged ja pesuvannid, podisesid ülal köögis õunamarmelaadipotid ja toas ähkis meie

rida — see aga maksab palju. . . . Küll kadestavad meid vähemad kodutütred!

Meie lugesime salaja ühest vähemate tüdrukute tegevusraamatust: rühmale tõi jõuluvana suure, suure imiknuku. Rühma juht Aino võttis vastu ja meile meeldis ka üli-väga. Suured tüdrukud hakkavad peale jõule nukule riideid tegema ja õpivad, kuidas peab väikest last pesema ja riidesse panema ja magama panema. Aga meie vähemad ei saa temaga aga mitte kü midagi teha. Oh oleks mina ka juba nii suur. . .

Tõesti tore ju on, et oleme puha „Kullerkupu“ ja „Kannikese“ salga tüdrukud ja juba III ja II järgu kodutütred — nendel juba seda aimukest on lapsehoidmisest. — Hilja

pisem „võsuke“ Erna põrandaid küürides.

Aeg-ajalt joosti õuestki kööki perenaise tööd vaatama, kuid tihti tuldi sealt ärakõrvetatud suuga tagasi (mis sa teed, kui tuli marmelaadi tuliseks teeb!). Tore oli eneselgi vahel üles joosta. Õhetav perenaine määris magusat õunaputru huultele, päris pesu „tervise“ järgi, lubas kord ka ise alla külla tulla ja hakkas siis ise hoolega katlas pruuni segu segama.

Kui astuda teistesse ruumidesse, siis kostus esites kustki laulu ja vee sulinat. Hääle järgi edasi minnes hakkas paistma midagi. Nojah! Seal ta ongi see põrandaküürija! Kleit kõrgele üles kääritud, varbad veesolemisest punakaks tõmbunud, vahete-vahel trepist alla sibades ja vett uendades.

Juba tõmmatakse õues nõöre pingule, millele riputatakse pesu. Ent taevas läheb hämaramaks — hakkab tibama vihma. Kuid meie optimism on suur, loodame siiski veel ilusale ilmale.

Vahepeal keedame endile lõuna, mis koosneb kartulitest ja kastmest liha- ning vorstitükkidega. Kõik see maitseb ülihästi hapude kurkidega.

Peale toitu võis alata triikimisega.

Mõned vähemad ja õhemad riidetükid olid siiski kuivanud. Hakkasimegi kõik kordamööda triikima meie vanema tähelepanelikkude pilkude saatel, öien-dades nii ühe punkti eksamikavas. „Tööta töölised“ keetsid veel vahepeal tomatipüreed, pesid lauanõusid ja te-gid muid järeltöid.

Karneval kodutütarde peres

Pidasime väikese vastlakarnevali. See oli väga huvitav. Olime kõik kostü-meeritud. Ruum oli väga ilusasti deko-reeritud palukavartest pärgadega, vär-viliste paberilintidega, pallidega ja värviliste tuledega...

Oli seal aga igat liiki inimesi ja teisi olevusi! Oli mustlasneiusid, nu-kukesti, noobleid härrasid, eestineiu, mikihireke, liblikpiiga jne.

Tulid sünnipäeva lapsed. Neile olid välja vastu läinud piduperemees „härra“ E. Vabasalu ja eestineiu pidu-perenaine G. Paljak. Me teised seisi-me kõik rivis.

Kui sünnipäevalapsed saatjatega sisse tulid, siis laulsime kangesti valju „Nad elagu!“ Sünnipäevalapsed juhiti pidulikult nende troonidele, mis kau-nistatud roheliste pärgadega ja värvi-liste pallidega. Soovisime kõik järje-korras palju õnne „juubilaridele“. Här-

Vast õhtu eel lonkisime kodu poole, mõned märjaksjäänud riidetükid kaen-las. Ent mälestusteritta oli liitunud ka üks „vesine“ päev, mil olid märjad nii maailm kui ka tüdrukud ise.

Helga

rad kummardusid sügavasti, nukud te-gid kniksu, mikihireke kargles, liblik-piiga vehkis armetult tiibadega.

Algas ettekannete ja lõbustuste osa. Igaüks pidi vastavalt oma kostüümile midagi tegema. Mõni laulis, mõni tant-sis. Üks härra pidas väga huvitava loengu loomade üle jne. Varsti keerle-sime jälle tantsukeerises, loopisime palle ja laulsime grammofonile kaasa. Oh seda värvide kirevust, kilkamist ja lõbusat tuju. Hoolas piduperenaine Grete ei unustanud hetkekski oma ko-hustusi — pakkus külalistele maiustusi: kompvekke ja küpsiseid. Korraks tuli meid vaatama rühmavanem. Ta tant-sis meiega kaasa ühe „duuridega valsi“...

Ülevas tujus lahusime. Peas aga surises karneval, karneval, karneval!

Maimo

Häire!

Ilus kevadepäev. Nii mõnigi tüdruk oli oma päevakavasse paigutanud ja-lutuskäigu alevist välja metsa. Kuid äkitselt — kava segamini — häire.

„Kella 12 koolimajja! Vormis! Klaas alustassiga kaasa võtta!“ — Nii levis teade kodutütarde hulgas. Ja nii see ka täitus.

Kogunenud koolimajja, oli meile ül-latuseks asjaolu, et meid ei lubatud mujale kui riidehoiu ruumi. Kõik tei-sed ukсед olid meile suletud.

Huvi äratas asjaolu, et III salga tüdrukud nii salapärase naeratusega askeldasid õppeabinõude toas. Iga-le küsimusele vastati: „Oh, ei midagi. Eks te varsti näe isegi.“ Ja me nägimegi. Meile avati III klassi uks. Pingid seina

ääres. Laual kalev, lipp ja küünlad. Rühmajuht Mai korraldab tüdrukuid korralikku sõõri laua ümber. Saanud valmis sellega, ilmuvad rühmavanem ja tema abi.

Piduliku koonduse algtseremoonia. Ja rühmavanem annab üle hoolsuspae-lad diplomitega. Õelnud ihusaid sõnu, julgustanud teisi edaspidiseks tööks, lõpetas koonduse ametliku osa.

Ametlikule osale järgnes teine ül-latus. Seesama, mida alguses hoiti suure saladuse katte all. Algkooli sal-gad olid valmistanud vanematele sal-kadele hulga torte ja morssi. Tordid ja morss olid väga maitsevad...

See oli meie kaunim häire nii paljude uudistega.

Kuidas täitsin oma jõulutöotuse

... Koolijuhataja luges ringkonnava-nemalt saabunud jõululäkituse. (Meie rühmavanem lamas haigena haiglas.) Läkituses kästi anda särava kuuse all jõulutöotus, kästi hoolitseda haigete ja vanade eest, kästi katta söögilaud lindudele ja loomadele väikestele...

Jõululaupäeva hommikul tõusin va-rakult ja aitasin ema sel töörohkel päe-val. Sean valmis toidu lindudele, mida tahan panna välja õhtul. Isa sõidab metsa jõulukuuske tooma. Palun teda, et ta tooks ka lindudele väikese jõulu-puu. Isa kutsub minu kaasa ja mu rõõm on otsata. Jooksen kohe ema juurde ja palun pähkleid, mis ise sügi-sel karjamaal korjasin. Ema lubab, võtan pähklid ja sõidan metsa. Kuus-keke ladvul on orava pesad. Asetan pähkleid koduntoodud lauakestele ja isa abiga panen nad kuuse laiule lad-vule. Oravad jooksevad mööda puutü-vesid kartlikult ringi, ega usalda tulla lähemale. Mõtlen, kas nad ka teavad, et on tulemas jõulud. Ei, praegu vist mitte, sest nemad on harjunud peh-mete lumehelvete ja härmatanud puu-dega pidama jõuluõhtut, aga praegu on nii porine. Kuid küllap tunnevad ne-madki, kui taevas säravad tähed ja nad söövad pähkleid, et on midagi pare-mat, kui harilik porine õhtu.

Valin lindudele kuuse ise. Kahju on teda küll raiuda, kuid usun, et kuuseke vahest rõõmustub, kui saab valmistada lindudele rõõmsa jõulu-õhtu. Talitan kodus viimased talitu-sed. Püüan kogu aja ema aidata ja olla hää laps.

Käime saunas, ja pühad ongi käes. Meil on aga õega veel palju teha. Ase-tame puu aeda, paneme okstele pekki, leivaraasukesi ning lauakestega teri ja vett, siis veel pihlakamarju — ja rikka-lik jõulupuud ongi valmis. Kui kahju, et viljapäid ei ole, paneks ka neid puu otsa. Järgmisel aastal võtame neid

kindlasti. Enne kui saame tuppa minna, on juba käinud varblased puu otsas, hiljem tulevad ka leevikesed ja tiha-sed sirelipõõsastest. Nad on kõik rõõm-sad. Varblasi on kõige rohkem, seda tunnistab nende ülemeelik kisa. Toast jookseb väike õde vastu ja hüüab: „Kas nägite, „Meie Jänku“ jooksis üle nurme Sepale. Kas jänesel on ka jõu-lud?“ Jah, tõesti, sellele pole me mõel-nud, meie jänkul peavad ka jõulud olema. „Meie Jänkuks“ kutsusime jä-nest, kelle päästisime suvel Muri käest, ja kes elas meil mitu päeva, muutudes nii päris julgeks. Terveks saanud, vii-sin ta Sepale, kus lasksin ta lahti. Sepa on vana tühi talu, säääl on suured puud ja põõsad, kus on jäneseid ja siili-pesi. Ka „Meie Jänku“ elab säääl. Toon kiiresti aidast kaeru, keldrist paar kapsapääd ja lauda päält ristikkeinu.

On juba hämarik, kui jõuame õega Sepale. Kartus tükkib pääle, kuid lähe-me siiski edasi. Näeme põõsa varjul kükitavat jänest. Kutsume teda: „Jän-ku, Jänku!“ Ta ei tule, ei lähe ka kau-gemale. Rumal, mõtlen ja lähen koju. Küll ta pärast sööb.

Toas süüdatakse küünlad, külalised on pärale jõudnud ja emal on nüüdki veel palju tööd. Aitan teda, kus vä-ñegi võimalik. Särava jõulupuud all luban saada hääks lapseks, ja annan isale ja emale väikese omavalmistatud kingi.

Magama minnes on veel silmade ees küünalde helendav sära ja mõte läheb jõulutöotuse pääle. Täitsin ma seda hästi? Sellele võivad vastata need, kellele püüdsin teha hääd. Silmade ette kerkib pähkleid kröbistav orava-ke, hüplev jännes kapsapää juures, ja linnud aias, kes teevad nii palju rõõm-sat kära. Kõige üle laotub sirav-tähine jõulutaevas.

Linda

A

14237

161365j